

POSTANOWIENIE

28 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 28 maja 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa J. K. i A. S.

przeciwko S. K.

o zakazanie immisji i zadośćuczynienie,

na skutek skargi kasacyjnej S. K.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi

z 23 lipca 2024 r., I ACa 239/23,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

[PG]

UZASADNIENIE

Pozwem z 13 lutego 2017 r., skierowanym przeciwko S. K., powodowie – J. K. i A. S. wnieśli o nakazanie pozwanemu przywrócenia stanu zgodnego z prawem i zaprzestania dalszego dokonywania naruszeń w postaci immisji o charakterze odorowym na terenie nieruchomości stanowiących własność powodów (działki o numerach ewidencyjnych: [...]) położonych w miejscowości G. w gminie R., usytuowanych w pobliżu terenu inwestycyjnego pozwanego, poprzez zobowiązanie

pozwanego do sprecyzowanych w treści pozwu działań i zaniechań związanych z jego działalnością rolniczo – wytwórczą w zakresie hodowli tuczników w terminie jednego miesiąca od dnia uprawomocnienia się wyroku w przedmiotowej sprawie. W ramach żądania ewentualnego powodowie domagali się zasądzenia od pozwanego na ich rzecz kwoty 300.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 27 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za szkodę polegającą na zmniejszeniu rynkowej wartości nieruchomości (działek o nr.: [...]) położonych w miejscowości G. w gminie R., stanowiących własność powodów i usytuowanych w pobliżu terenu inwestycyjnego pozwanego, wyrządzoną powodom na skutek immisji o charakterze odorowym w związku z prowadzeniem przez pozwanego na własny rachunek przedsiębiorstwa uprawianego w ruch za pomocą sił przyrody w postaci chlewni. Jednocześnie powodowie wniesli o zasądzenie na rzecz każdego z powodów kwoty po 50.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 27 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za krzywdę wywołaną ww. działalnością pozwanego polegającą na zakłóceniu dotychczasowego spokojnego zamieszkiwania powodów, niemożności swobodnego wypoczywania przez powodów na terenie ich posesji, wywołania u powodów stanu poirytowania, zdenerwowania i frustracji, a także poczucia zniechęcenia i rezygnacji, wskutek czego naruszono dobra osobiste powodów, takie jak nietykalność mieszkania, prawo do spokojnego zamieszkiwania oraz swobodnego wypoczywania na terenie własnej posesji.

W uzasadnieniu żądania pozwu powodowie wskazali, że ich nieruchomość gruntowa, na której wzniesli budynek mieszkalny w latach 2011 - 2012, znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie tuczami należącej do pozwanego, która funkcjonuje od 2014 r. Zdaniem powodów, profil działalności pozwanego zakłóca korzystanie z ich nieruchomości ponad przeciętną miarę, wynikającą ze społeczno-gospodarczego przeznaczenia nieruchomości i stosunków miejscowych, przez emisję zanieczyszczeń o charakterze odorowym. Skutkiem tego było ograniczenie przez powodów organizacji spotkań towarzyskich, niemożność otwierania okien i komfortowego odpoczynku w ogrodzie.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniosł o oddalenie powództwa w całości.

W wyniku rozpoznania sprawy Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z 25 października 2022 r., w szczególności, w pkt. 1) zobowiązał S. K. do przywrócenia stanu zgodnego ze prawem i zaprzestania dalszego dokonywania naruszeń prawa własności nieruchomości położonej w miejscowości G., gmina R., składającej się z działek o numerach ewidencyjnych [...], stanowiącej własność J. K. i A. S., poprzez wykonanie sprecyzowanych w sentencji orzeczenia prac oraz przestrzegania dookreślonych zasad; w pkt. 2) zasądził od S. K. na rzecz J. K. i A. S. kwoty po 30.000,00 zł na rzecz każdego z nich, tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 21 marca 2017r. do dnia zapłaty; 3) oddalił powództwo w pozostałej części.

Wyrok Sądu I instancji pozwany zaskarżył apelacją w części, w jakiej powództwo zostało uwzględnione, zarzucając mu naruszenie dookreślonych w treści apelacji przepisów postępowania oraz przepisów prawa materialnego, wnosząc o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa w całości.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o jej oddalenie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w Łodzi apelacja pozwanego, co do zasady, okazała się bezzasadna, a dochodzone przez powodów roszczenie negatoryjne (art. 144 k.c.), było usprawiedliwione. Jak zważył Sąd II instancji wieloletnie zakłócenie odpoczynku poprzez nieskrępowane korzystanie z domu mieszkalnego stanowiącego ich centrum życiowe świadczyło o takim stopniu krzywdy powodów, który uzasadniał przyznanie im zadośćuczynienia (art. 448 k.c.). Ostatecznie Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z 23 lipca 2024 r. oddalił apelację pozwanego (modyfikacja dotyczyła rozstrzygnięcia o kosztach procesu i o kosztach sądowych)..

Pozwany, S. K., skargą kasacyjną zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 23 lipca 2024 r. w całości. Skargę kasacyjną oparł na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego, przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie tj.: art. 144 k.c.; art. 140 zd. 1 k.c. w zw. z art. 20, art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji RP; art. 222 § 2 k.c. w zw. z art. 144 k.c.; art. 24 §1 zd. 1 k.c. w zw. z art. 144 k.c. oraz na zarzutach naruszenia przepisów postępowania, które to uchybienia mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy tj.: art. 378 § 1 k.p.c.; art. 386 § 4 k.p.c.

Skarżący wniósł na zasadzie art. 398⁴ § 2 k.p.c. o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na to, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), a ponadto, że jego skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Odnosnie do powołanej w skardze kasacyjnej przesłanki z art. art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. skarżący zaprezentował wywód prawny dotyczący możliwości zastosowanie art. 144 k.c., poprzez stwierdzenie zakłócania korzystania z nieruchomości sąsiednich ponad przeciętną miarę, wynikającą ze społeczno-gospodarczego przeznaczenia nieruchomości i stosunków miejscowych, wobec podmiotów prowadzących działalność rolniczą na terenach wiejskich, na podstawie prawomocnych decyzji administracyjnych zezwalających na budowę (rozbudowę) obiektów, zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego oraz o potwierdzonej niewielkiej skali uciążliwości. Zagadnienie, w ocenie skarżącego, jest szczególnie istotne wobec nieuniknionych interakcji korzystania z nieruchomości na terenach wiejskich przy jednoczesnej legalnej i administracyjnej dopuszczalności obydwóch rodzajów korzystania (działalność rolnicza i pozarolnicza), ocenianej przez pryzmat zmian zachodzących w ostatnich dziesięcioleciach, w tym zmian społecznych, organizacji produkcji rolnej, profilu mieszkańców obszarów wiejskich. Zdaniem skarżącego istotne jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, na ile zmiana trendu stosunków miejscowych na obszarach wiejskich uzasadnia ograniczenie praw właścicieli, którzy tym trendom nie hołdują i nadal zajmują się produkcją rolniczą oraz korzystają z własnej nieruchomości zgodnie z dotychczasowym przeznaczeniem i zgodnie z prawem, uzyskawszy wszelkie decyzje i pozwolenia na takie korzystanie? Czy w takiej sytuacji norma art. 144 k.c., powinna być uzasadnieniem dla negatywnej oceny tej działalności z powołaniem się na czynniki zewnętrzne i niezależne od woli właściciela nieruchomości, a zależne właśnie od zmian przeznaczenia w zakresie nieruchomości sąsiednich? Jak stwierdził skarżący art. 144 k.c., przy uwzględnieniu przesłanki „społeczno- gospodarcze przeznaczenia nieruchomości” nie powinien być podstawą szykan, represji w przypadkach indywidualnych. W ujęciu szerszym - przepis ten nie powinien stać się podstawą do zmuszania zaniechania działalności hodowlanej na nieruchomościach do tego przeznaczonych tak z natury rzeczy (jako gleba, areał, warunki

środowiskowe) jak i przeznaczonych legalnie (zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego czy wszelkimi innymi regulacjami). W rezultacie, w ocenie skarżącego, konieczne jest rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy zagadnienia, jak w takim kontekście wykładana i stosowana być powinna norma art. 144 k.c. W szczególności w ramach tego zagadnienia wyjaśnienia wymaga - i będzie mieć znaczenie dla kształtowania się orzecznictwa w podobnych sprawach - na ile zmiana trendu stosunków miejscowych uzasadnia ograniczenie prawa własności tych właścicieli nieruchomości, którzy tym trendom nie hołdują, korzystając z własnej nieruchomości zgodnie z dotychczasowym przeznaczeniem i zgodnie z prawem, uzyskawszy wszelkie decyzje i pozwolenia na takie korzystanie? Czy w takiej sytuacji norma art. 144 k.c. powinna być uzasadnieniem dla negatywnej oceny działalności z powołaniem się na czynniki zewnętrzne i niezależne od woli właściciela nieruchomości, a zależne właśnie od zmian w zakresie nieruchomości sąsiednich?

Odnosnie, natomiast, do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zdaniem skarżącego jego skarga jest oczywiście uzasadniona, wobec faktu, że Sądy obu instancji opierając się na opinii biegłego z zakresu ochrony środowiska, błędnie, w efekcie, zastosowały art. 144 k.c. i art. 24 § 1 zd. 1 k.c., co przełożyło się, w ocenie skarżącego, na wydanie orzeczenia nie odpowiadającego prawu. Nadto skarżący podkreślił, celem wykazania powyższej przesłanki, że skoro kwalifikacja uciążliwości czy dokuczliwości oddziaływania nieruchomości jest nieznaczną, względnie co najwyżej przeciętną, oczywiście niemożliwe jest przyjęcie za podstawę uwzględnienia powództwa normy, zgodnie z którą właściciel nieruchomości powinien przy wykonywaniu swego prawa powstrzymać się od działań, które by zakłócały korzystanie z nieruchomości sąsiednich ponad przeciętną miarę, co przesądza o oczywistej zasadności skargi pozwanego.

We wnioskach skarżący domagał się, w szczególności, uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu II instancji w całości i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu II instancji w całości i orzeczenia co do istoty sprawy poprzez zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi i oddalenie powództwa.

W odpowiedzi na skargę powodowie wniesli o wydanie przez Sąd Najwyższy postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej pozwanego do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi; zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powód oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Zgodnie z art. 144 k.c. do ustalenia, czy dochodzi do przekroczenia przeciętnej miary (w rozumieniu tego przepisu) niezbędna jest ocena, czy działanie lub zaniechanie zakłóca korzystanie z nieruchomości ponad przeciętną miarę wynikającą nie tylko ze społeczno-gospodarczego przeznaczenia nieruchomości, ale także ze stosunków miejscowych.

W orzecznictwie zostało już wyjaśnione, że określenie „stosunki miejscowe” odnosi się do miejsca, jak i czasu (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z 3 lipca 1969 r., II CR 208/69, OSPiKA 1971, nr 5, poz. 87), oznacza zaś zbiór nieokreślonych ilościowo desygnatów składających się na pojęcie charakteryzujące ocenę zakłóceń w danych konkretnych okolicznościach, czy zakłócenia te uważane są powszechnie za zwykłe, czy bardzo uciążliwe, czy mają charakter masowy, w jaki sposób odczuwane i jak oddziałują na nieruchomości sąsiednie, czy chodzi o okolicę przemysłową, rolniczą, czy aglomerację miejską. Ocena zakłócenia przy uwzględnieniu „stosunków miejscowych” powinna zapewnić powiązanie jej z konkretną, w danym miejscu i czasie, rzeczywistością i powinna zagwarantować, że nie będzie ona miała charakteru abstrakcyjnego, oderwanego od realiów.

Tak samo ocena „przeciętnej miary” w rozumieniu art. 144 k.c. również musi być dokonana na podstawie obiektywnych warunków panujących w środowisku osób zamieszkujących na danym terenie, a nie na podstawie subiektywnych

odczuć osób, których przestrzeń w miejscu zamieszkania w następstwie realizacji dalszych inwestycji uległaby ograniczeniu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 22 listopada 1985 r., II CR 149/85, OSNCP 1986, nr 11, poz. 162).

Rozstrzygnięcie sprawy na gruncie art. 144 k.c. wymaga prawidłowego wyważenia sprzecznych interesów i zastosowania nakazów i zakazów, które okażą się wystarczające dla zredukowania uciążliwości do poziomu dopuszczalnej granicy (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z 21 marca 1984 r., III CZP 4/84, OSPiKA z 1985 r., nr 8, poz. 104). Nie są objęte zakazem zakłócenia, z którymi każdy inny właściciel powinien się liczyć w konkretnych warunkach, ponieważ nie jest możliwe wyeliminowanie wszelkich uciążliwości stwarzanych przez życie w określonym środowisku, okolicy i stosunkach. Dopiero przekroczenie miary tych „normalnych” zakłóceń jest objęte hipotezą art. 144 k.c. (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z 14 listopada 1962 r., III CR 66/62, OSNCP z 1964, nr 2, poz. 28 zapadłe na gruncie poprzednika art. 144 k.c., tj. art. 31 dekretu z dnia - prawo rzeczowe).

Dysponowanie przez właściciela nieruchomości zezwoleniami organów administracyjnych na prowadzenie wykonywanej działalności nie pozbawia właściciela nieruchomości sąsiedniej możliwości dochodzenia roszczenia negatoryjnego opartego na art. 144 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2009 r., I CNP 82/08, z dnia 10 lutego 2004 r., IV CK 454/02). Autonomiczny charakter określonej w art. 144 k.c. miary dopuszczalnych zakłóceń korzystania z nieruchomości sąsiednich nie wyklucza uwzględniania norm o charakterze administracyjnym przy ustalaniu kryteriów wyznaczających tę miarę, a kryteriami tymi są społeczno-gospodarcze przeznaczenie nieruchomości i stosunki miejscowe. Oba te kryteria odnoszą się zarówno do nieruchomości wyjściowej, jak i nieruchomości dotkniętej immisjami (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2009 r., I CNP 82/08).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację

prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku, w kontekście przesłanek z art. 144 k.c. w postaci „przeciętnej miary” i „stosunków miejscowych”, tak w zakresie podstawy faktycznej, jak i prawnej rozstrzygnięcia nie pozwala na podzielenie tezy skarżącego, że jego skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna w przedstawionym wyżej rozumieniu przesłanki przyjęcia jej do rozpoznania.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., w zakresie zaś odsetek, opierając się na art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324). Zasadzone koszty obejmują wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według stawki minimalnej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie - jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1964 ze zm.).

[PG]

[a.]